

Голові Разової спеціалізованої ради ДФ 10528
Запорізького національного університету,
д.фіз.вих., професору,
Тищенко Валерії Олексіївні

РЕЦЕНЗІЯ

Борозенко Анни Вікторівни, кандидата педагогічних наук, доцента
на дисертаційну роботу Геращенко Ярини Михайлівни
«Підготовка майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного
туризму»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
01 Освіта/Педагогіка
011 Освітні, педагогічні науки

Глобальні зміни сьогодення вимагають від населення, особливо, молодого покоління, пристосовуватись до сучасних тенденцій розвитку туристичної галузі. Вирішення проблеми виховання молодого покоління нашої країни, в складних сучасних умовах, покладається на освітнє середовище, зокрема, на представників закладів вищої освіти. Саме тому, тема дослідження Геращенко Ярини Михайлівни, безумовно, є актуальною і доцільною. Наявна потреба у підготовці майбутніх висококваліфікованих фахівців туристичної галузі, які володіють знаннями, вміннями і навичками організації молодіжного туризму є доречною.

Автором зацентовано увагу на нормативно-правову базу, що регулює підготовку майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму, а саме: Конституцію України, Закони України про «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про науку та наукову діяльність», «Про туризм», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» та ін., а також на роботи наукових діячів, які вивчали проблеми підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі, дотичних, до тематики дослідження, видів туризму в сучасних реаліях.

За відсутністю достатньої кількості фундаментальних досліджень щодо підготовки фахівців до організації молодіжного туризму, вдало визначено низку наявних суперечностей, які зумовили та підтвердили актуальність обраної тематики дослідження. Зокрема доведено, що одним із важливих напрямків усунення цих суперечностей у професійній підготовці майбутніх фахівців туристичної галузі є визначення і теоретичне обґрунтування організаційно-педагогічних умов підготовки бакалаврів до організації молодіжного туризму та розроблення структурної моделі цього процесу.

Обрана проблематика є своєчасною і з точки зору наукового інтересу. Так автор надав перелік організаційно-педагогічних умов, впровадження яких, у освітній процес, матиме значний вплив на ефективність підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму, а саме: формування навчально-професійної мотивації майбутніх фахівців туристичної галузі в процесі професійного

самовизначення щодо організації молодіжного туризму; реалізація інтегрованого та метапредметного підходів до навчання з орієнтацією на цілі майбутньої професійної діяльності у сфері молодіжного туризму; урізноманітнення форм практико-орієнтованої діяльності майбутніх фахівців, спрямованої на підготовку їх до організації молодіжного туризму; заохочення майбутніх фахівців з організації молодіжного туризму до професійного самовдосконалення через особистісно-розвивальну дозвіллеву діяльність.

До уваги авторки взято заклади вищої освіти України, в яких відбувається підготовка майбутніх фахівців за спеціальністю 242 «Туризм» на бакалаврському та магістерському рівнях і виконано аналіз їх освітньо-професійних програм, а також навчальних планів. Відмічено, що напрям вивчення організації молодіжного туризму, розпорошений по різних дисциплінах освітньо-професійних програм і, лише, у малій кількості закладів вищої освіти він є самостійною дисципліною, але у вибіркового циклі. На думку авторки, це пояснюється проблемою наповнення програмно-методичного забезпечення новими науковими працями і дослідженнями саме з організації молодіжного туризму.

З метою покращення якості освітнього процесу щодо надання майбутнім фахівцям туристичної галузі високого рівня знань, умінь і навичок з організації молодіжного туризму, авторка запропонувала проведення аналізу мотивації студентів, впровадження певного переліку спеціалізованих змістових модулів до змісту дисциплін навчального плану підготовки, оновлення практичної підготовки, а також створення туристично-молодіжного середовища у позанавчальний час. Саме тому, представлена на захист наукова праця Геращенко Ярини Михайлівни, є слухним і доцільним дисертаційним дослідженням.

Актуальність теми також обумовлена тим, що виконувалася в межах науково-дослідної теми кафедри туризму, рекреації та готельно-ресторанної справи Запорізького національного університету «Концептуальні засади професійної підготовки фахівців сфери туризму та готельно-ресторанної справи» – 2021-2026рр. (державний реєстраційний номер 0121U109663). Тема дисертації затверджена вченою радою Запорізького національного університету (протокол № 9 від 21.04.2016) та уточнено протоколом № 8 від 20.02.2025 року.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Повнота викладу отриманих результатів в опублікованих працях. Авторкою чітко сформульовані: мета та завдання дослідження, об'єкт, і предмет, а також визначені, відповідні, компоненти наукового апарату. Мета дисертаційного дослідження – визначити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови та структурну модель підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму. Науковий пошук здійснювався на основі вивчення фундаментальних даних, сучасних наукових напрацювань, з урахуванням інших розвідок у вирішенні зазначеної проблеми, та практичних даних, які отримані в ході дослідження предмета роботи – організаційно-педагогічних умов та структурної моделі підготовки майбутніх фахівців

туристичної галузі до організації молодіжного туризму. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, визначених у дисертації, обумовлена використанням теоретичних, емпіричних та математичних методів дослідження. Істотно підвищило правомірність, достовірність і надійність одержаних результатів, коректна статистична обробка отриманих емпіричних даних із урахуванням специфіки предмету та конкретних дослідницьких завдань.

Представлені наукові результати мають різний рівень новизни: зокрема, *вперше* досліджено підготовку майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму в контексті педагогічної проблеми; розроблено, обґрунтовано й експериментально перевірено комплекс організаційно-педагогічних умов, реалізація яких забезпечує підготовку фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму: формування навчально-професійної мотивації майбутніх фахівців туристичної галузі в процесі професійного самовизначення щодо організації молодіжного туризму; реалізація інтегрованого та метапредметного підходів до навчання з орієнтацією на цілі майбутньої професійної діяльності у сфері молодіжного туризму; урізноманітнення форм практико-орієнтованої діяльності майбутніх фахівців, спрямованої на підготовку їх до організації молодіжного туризму; заохочення майбутніх фахівців з організації молодіжного туризму до професійного самовдосконалення через особистісно-розвивальну дозвілєву діяльність; розроблено структурну модель підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму (цільовий, організаційний, технолого-змістовий та аналітико-результативний блоки); *уточнено* зміст понятійно-термінологічного апарату базових понять дослідження: «майбутній фахівець», «туристична галузь» та «молодіжний туризм»; *вдосконалено* організаційно-методичні умови підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму на основі: формування навчально-професійної мотивації у процесі професійного самовизначення майбутніх фахівців молодіжного туризму; впровадження у зміст навчально-методичного забезпечення спеціальних змістових модулів щодо підготовки майбутніх фахівців у галузі молодіжного туризму; удосконалення форм практико-орієнтованої діяльності; заохочення до особистісно-розвивальної дозвілєвої діяльності в контексті підготовки до організації молодіжного туризму. Також, *подальшого розвитку* набули зміст, форми та методи підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму.

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні в процесі підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму «Мотиваційної карти професійної спрямованості», впровадженні таких змістових модулів, як: «Історіографія молодіжного туризму в Україні та світі», «Регіональний аспект розвитку перспективних напрямів рекреаційного молодіжного туризму», «Українська нормативно-правова основа організації молодіжного туризму», «Види молодіжного спортивно-оздоровчого туризму», «Організація дозвілля в туристсько-оздоровчому комплексі», «Проектування та просування екскурсії для молодих туристів», «Понятійно-термінологічні основи організації молодіжного активно-

оздоровчого туризму», «Молодіжний туризм» до освітніх компонентів циклу професійної підготовки, а також оновленні змісту практико-орієнтованих компонентів і професійно-спрямованої діяльності у позанавчальний час.

Реалізація запропонованих змістових модулів, організаційно-педагогічних умов та мотиваційних інструментів у процесі підготовки бакалаврів за спеціальністю 242 «Туризм» в умовах закладу вищої освіти дала змогу досягти позитивних змін за низкою важливих показників. Зокрема, було зафіксовано зростання рівня навчально-професійної мотивації студентів, підвищення їхньої залученості до позанавчальної дозвілєвої діяльності, зростання рівня ініціативності, самостійності в організації практико-орієнтованих заходів, а також виражену динаміку у сформованості фахових компетентностей, пов'язаних з організацією молодіжного туризму.

Крім того, результати педагогічного експерименту засвідчили зростання об'єктивних показників готовності студентів до реалізації туристично-молодіжних проєктів: краще планування маршрутів, вище вміння взаємодіяти в команді, більш розвинуте критичне мислення під час вирішення ситуативних задач, а також зростання креативності у підготовці екскурсійного та інформаційного контенту.

Таким чином, вищенаведене дозволяє вважати отримані наукові положення і висновки обґрунтованими та вірогідними.

Повнота викладу отриманих результатів в опублікованих працях. Представлені в роботі результати знайшли своє відображення у статтях і тезах, оприлюднених у наукових доповідях на Міжнародних та Всеукраїнських науково-практичних конференціях. Основні положення і результати дисертаційного дослідження відображено у 13 наукових працях: 1 стаття у колективній монографії, 8 – статті у фахових наукових виданнях (1 – зарубіжне видання), 4 – у матеріалах конференцій різних рівнів.

Оцінюючи ступінь обґрунтованості наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Геращенко Я.М., слід зазначити, що значною мірою вона забезпечується структурою роботи, яка відображає концептуальну позицію автора. Структура дисертації, яка складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, є обґрунтованою, а її складові тісно взаємопов'язані й ілюструють окремі важливі моменти проведеного дослідження. Загальний обсяг дисертації становить 305 сторінок, з них 213 – основного тексту, список використаних джерел (288 найменування, з них 62 іноземною мовою).

У вступі обґрунтовано актуальність дослідження, вказано на зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертантка чітко сформулювала мету дослідження, сконкретизувала завдання, визначила об'єкт і предмет дослідження. У процесі розв'язання поставлених завдань було використано комплекс оптимальних методів науково-педагогічного дослідження, які взаємно доповнювали один одного; розкрила наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, висвітлила свій особистий внесок, подала інформацію про апробацію результатів.

У першому розділі «Теоретичні засади підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму» визначено проблему підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму. Уточнено значення понять «туризм», «майбутній фахівець», «туристична галузь», «туристична індустрія», «молодіжний туризм», «майбутній фахівець з організації молодіжного туризму». Проаналізовано наукові публікації на тему підготовки фахівців туристичної галузі, а також особливостей організації різних типів молодіжного туризму. Особливої уваги привертає виокремлення волонтерського туризму як складового молодіжного туризму, особливо, в контексті складних сучасних умов. Авторкою звернуто увагу на молодіжні обміни, які відбуваються, переважно, за освітніми програмами між країнами. Основна мета молодіжних обмінів полягає у міжкультурному порозумінню, вивченні культур один одного, обміну досвідом, отриманні нових знань, вмінь і вражень.

Здобувачкою проаналізовано особливості підготовки фахівців з туризму в європейському освітньому просторі. Розглянуто методику навчання, а також основні відмінності не лише у підходах здобуття освіти, а й на початковому відборі абітурієнтів. Слід відмітити наявність порівняльної таблиці специфіки процесу підготовки фахівців туристичної галузі у закладах освіти країн зарубіжжя.

Схарактеризовано сучасний стан підготовки фахівців туристичної галузі в Україні, а також потреби вдосконалення системи професійної освіти, у зв'язку з викликаними глибинними соціальними процесами в країні. Авторка зазначає, що у стані туристичної галузі України, в питаннях фахового кадрового забезпечення, існують певні проблеми підготовки професійних кадрів зі спеціалізованих видів туризму, зокрема – молодіжного. Це аргументується недостатньою кількістю досліджень молодіжного туризму і, відповідно, недостатнім рівнем наукових підходів до структурування змісту навчання, насиченням програмно-методичного забезпечення. Проаналізовано освітньо-професійні програми і навчальні плани підготовки за спеціальністю 242 «Туризм» на бакалаврському та магістерському рівнях закладів вищої освіти України, в яких присутнє вивчення молодіжного туризму повноцінно або частково.

У другому розділі роботи «Організаційно-методичні аспекти підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму» надано авторську розробку структурної моделі підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму. Обґрунтовано методологічні підходи, принципи і компоненти підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму. Описано етапи освітнього процесу, спрямованого на підготовку майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму. Розкрито зміст впроваджених організаційно-педагогічних умов, що створюють систему підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму. Варто відзначити актуальність проведеного анкетування щодо визначення професійної мотивації саме на першому курсі навчання здобувачів вищої освіти, а також використання мотиваційних пізнавальних ігор, ситуаційних вправ та ітеративів у

процесі всього навчання студентів. Під час практичної підготовки авторка застосовує різноманітні заходи, які сприяють формуванню вмінь щодо організації молодіжного туризму, що також варто уваги.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних умов та структурної моделі підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму» висвітлено етапи впровадження педагогічного експерименту підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму. Описано організацію і хід дослідження, критерії, показники і методики діагностування рівня підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму. Подано аналіз результатів педагогічного експерименту, гістограми, таблиці, розрахункові формули. Загальні висновки структурні, логічні та повністю відповідають завданням дослідження і змісту основного тексту роботи, а також результатам дослідження. Список використаних джерел складено вірно, відповідно до вимог оформлення літератури.

Робота містить додатки, де відображено список публікацій здобувачки за темою дисертації; відомості про апробацію результатів дисертаційного дослідження; довідку впровадження результатів дисертаційного дослідження у практику освітнього процесу закладу вищої освіти; навчальний план підготовки здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти за спеціальністю 242 «Туризм»; опитувальники й анкети; фото, схеми, алгоритми проведених заходів; результати сформованості компонентів підготовки майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму на констатувальному і контрольному етапах експерименту.

Дисертаційна робота «Підготовка майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму» написана науковим стилем, сучасною українською мовою з відповідним застосуванням термінів і понять. Характеризується тематичною повнотою та розкриттям головної наукової ідеї авторки. Подані наукові і практичні положення логічно викладені та достатньо обґрунтовані. Сформовані авторкою заходи оригінальні та заслуговують на практичне існування.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, зазначаємо, що, загалом, методологічне забезпечення дисертаційного дослідження відповідає поставленим цілям і завданням, проте окремі аспекти методології потребують уточнення або більш глибокого опрацювання:

1. Експериментальна частина потребує глибшого розмежування контрольного та експериментального впливу. Зокрема, не зовсім зрозуміло, чи було забезпечено однакові вихідні умови, наскільки контрольна група була порівнювана з експериментальною за стартовими характеристиками.

2. У першому розділі п.1.2. «Особливість підготовки фахівців з туризму в європейському освітньому просторі» схарактеризовано процес підготовки майбутніх фахівців з туристичної галузі не тільки країн Європи, а й США, Туреччини. Якщо розглядалися країни різних регіонів світу, то, варто було б не обмежувати це у назві. В аналізі процесу набуття туристичної освіти у країнах зарубіжжя не вказано на

особливості підготовки фахівців до організації молодіжного туризму. Слід було б звернути на це увагу.

3. У другому розділі п.2.1.1 описано використання гейміфікованого інструменту, сервісу «Kahoot», метою застосування якого є формування навчально-професійної мотивації студентів. Посилання, що вказані по тексту, за якими авторка надає змогу ознайомлення зі створеною мотиваційною грою, на жаль, не є активними.

4. Створена «Мотиваційна карта професійного самовизначення» (рисунок 2.1.1.3) містить такі рівні організатора молодіжного туризму, як «Junior», «Middle» та «Top». Кожен рівень передбачає отримання певної кількості балів за виконання активностей, перерахованих у карті. Поясніть, будь ласка, чи перевіряли Ви результати заповнення цих карт студентами? Якщо так, то яким чином визначали достовірність результатів?

5. У другому розділі п. 2.1.2 вказано, що для оптимізації змісту навчально-методичного забезпечення щодо підготовки майбутніх фахівців у галузі молодіжного туризму здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти за спеціальності 242 «Туризм», згідно з навчальним планом 2019 р.н., було впроваджено спеціальні змістові модулі у такі дисципліни, як: «Історія туризму», «Туристичні ресурси України», «Правове регулювання туристичної діяльності», «Спортивний туризм», «Організація анімаційних послуг в туризмі», «Реклама в туризмі», «Активно-оздоровчий туризм» і «Спеціалізований туризм». У додатку В, де зображено навчальний план підготовки, дисципліна «Активно-оздоровчий туризм» відсутня. Може це вибіркова дисципліна?! Варто уточнення.

6. У другому розділі п. 2.1.4 визначено використання соціальної мережі Instagram, а саме ведення сторінки молодіжного туризму. Але, наразі, існують й інші платформи, такі як: Facebook, TikTok, Telegram, YouTube тощо, які можна використовувати як «точки контакту» з цільовою аудиторією і за допомогою створеного контент-плану, використовуючи схему «воронки продаж», приводити потенційну аудиторію на основну сторінку Instagram, що б дало можливість розвинути у майбутніх організаторів молодіжного туризму не тільки інноваційно-творчого мислення і креативності, а й отримати навички контент-маркетингу для просування туристичного продукту.

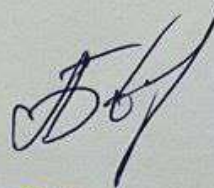
У цілому, вище зазначені дискусійні питання і зауваження не впливають на наукову та практичну значущість презентованого дисертаційного дослідження авторки. Ми позитивно оцінюємо дисертаційну роботу, з огляду на унікальність, з точки зору, саме практичної її сторони.

Висновок. Дисертаційна робота Геращенко Ярини Михайлівни на тему «Підготовка майбутніх фахівців туристичної галузі до організації молодіжного туризму» має достатнє теоретичне й практичне значення, є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке за своїм змістом, обґрунтованістю висновків, новизною отриманих результатів відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова

Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 р.), а її авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри туризму, рекреації
та готельно-ресторанної справи
Запорізького національного університету

Анна БОРОЗЕНКО

Проректор з науково-педагогічної роботи
Запорізького національного університету
доктор історичних наук, професор

Юрій КАГАНОВ